

звичаєвого права. В цей час традиція стала гальмом подальшого розвитку суспільно-економічних, а васалітет – політичних відносин.

Термін «традиція» латинського походження і означає процес позабіологічного передавання від покоління до покоління усталених культурно-побутових особливостей, норм, принципів, обрядів, звичок. Традиції складаються з конкретних форм діяльності, які неодноразово підтвердили свою суспільну значущість і особистісну користь. Вони є відображені від суспільного буття і, в залежності від своєї природи, сутності, відіграють певну прискорювальну або сповільнювальну роль у розвитку суспільства. Традиції задовольняють об'єктивну потребу в стабілізації суспільного життя в різних його аспектах, вводять молоде покоління і річище життя, прокладене попередніми поколіннями. Для традиції притаманне свідоме й емоційне ставлення до того чи і іншого способу дії. Вони пов'язані з усією психологією людей глибше, аніж звичаї [6, с. 9–10].

Звички та звичаї, мають особливе значення для певної етнокультурної групи і носять лише характер традицій. Поняття «традиція» тісно пов'язане з поняттям «звичай». Однак перше поняття ширше за друге. Звичаї можна назвати традиціями, але не всі традиції є звичаями. Якщо звичаї існують, як правило, в побуті то традиції існують як у побуті, так і в економічному, культурному та політичному житті нації (традиції в мистецтві, філософії, праві, політиці тощо). У цьому розумінні традиції, як загальноприйняті принципи дії і настанови, більше усвідомлюються людьми, аніж звичаї. Звичаї – це традиції в соціонормативній сфері культури, тобто певні усталені взірці, загальноприйняті норми соціальної поведінки. Традиції служать ніби єднальною ланкою між психологічними та ідеологічними явищами, між почуттям і знанням. Як відзначав італійський філософ А. Лабріола – «...традиція не повинна лякати нас як привид, обтяжувати як неприємний обов'язок, бути якоюсь перешкодою чи предметом культу і неусвідомленого шанування, але, з іншого боку, традиція – це те, що утримує нас в історії, що дає нам здобути величезними зусиллями можливості, які полегшують нам працю і забезпечують прогрес. Без неї ми уподібнимось тваринам – тільки багатоговіковий труд історії відрізняє нас від них» [12, с. 205]. Отже, це важливе поняття також є ключовим в розумінні формування і розвитку процесів врядування та державотворення.

Таким чином, в основі формування традицій врядування лежали поняття «справедливості» і «рівності». Реалізація цих принципів у свідомості тогочасного українства концентрувалася в перманентній боротьбі за «старовинні права і вольності», які в різний час історії козащини порушувалися впровадженням іншої системи заснованої на інших базових поняттях. В литовсько-польську добу, як базові, нав'язувалися поняття шляхетського гонору – вищості за походженням чи за вірою, а в період московського сюзеренітету – поняття царської волі і абстрактних вищих інтересів. В обох випадках була відсутня особистісна складова, яка б хоч якось враховувала генетично усталене прагнення українців до справедливості і рівності, що і викликало постійні народні збурення та несприйняття чужої парадигми влади, яка в очах широкого загалу виглядала не легітимною.

Перспективними напрямки подальших досліджень в цьому напрямку є спроба проаналізувати реальне розуміння і прагнення козацької старшини щодо впровадження принципів врядування в умовах дії нав'язаної

новим сюзереном глибоко централізованої системи управління. Адже місцеві традиції врядування не тільки продовжували існувати, а і у дещо зміненому вигляді проіснували значно довше ніж сама козацька держава і навіть Російська імперія дому Романових.

Література.

1. Пірен М.І. Етнополітика в Україні:соціо-психологічний аналіз / М. І. Пірен. – К., 2007. – 407 с.
2. Фадєєв Володимир. Соціокультурні тренди та українські перспективи / Володимир Фадєєв. – К., Stylos. 2009. – 193 с.
3. Яковенко Наталя. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст. / Наталя Яковенко. – К., Критика. 2002. – 416 с.
4. Колодій А. Ф. Поняття і концепції демократичного врядування як напрямку політичних та управлінських досліджень // А. Ф. Колодій. – С. 10 – 25.
5. Стеблій Феодосій. Традиції княжої доби як чинник легітимізації національно-політичних аспірацій галицьких українців в епоху національного відродження (перша половина XIX ст.) // Галичина та Волинь у добу Середньовіччя / Феодосій Стеблій. – Л, 2001. – С.130–138.
6. Данилюк І. Психічний склад як компонент структури психології етнічної спільноти / І. Данилюк // Соціальна психологія. – 2009. – С. 3–12.
7. Слюсаревський М. Політична психологія як наука. Порівняльний аналіз шляхів становлення та розвитку за рубежем і в Україні / М. Слюсаревський // Соціальна психологія. – 2009. – С. 107–118.
8. Липинський В'ячеслав. Участь шляхти у великому українському повстанні під проводом Богдана Хмельницького / В'ячеслав Липинський. – Філадельфія, Пенн-сильванія. 1980. – т. 2. – 637 с.
9. Степанков В. Формування української державницької ідеї 1648-1649 років // *Marra mundi*, 1996. – С. 464–478.
10. Липинський В'ячеслав. Україна на переломі / В'ячеслав Липинський. – К., Дніпро. 1997. – 304 с.
11. Оглоблин Олександр. Думки про Хмельниччину / Олександр Оглоблин. – Нью-Йорк. «Український народний університет» 1957. – 88 с.
12. Шацкий Ежи. Утопия и традиция. – М.: Прогресс, 1990. – 454 с.

УДК 328.18

Олександр Радченко, Петро Петровський

ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ІНФРАСТРУКТУРНЕ ПІДґРУНТЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

У статті розкрито сутність та роль інституту інформації у становленні сучасного інформаційного суспільства. Зроблено висновок щодо інфраструктурної сутності сучасної інформації в процесах комунікативної взаємодії держави та суспільства.

© Радченко О.В., Петровський П.М., 2011.

Ключові слова: інформація, комунікація, державна інформаційна політика, інформаційне суспільство

Входження людства в епоху інформаційного суспільства закономірно викликає підвищений інтерес до переосмислення самого інституту інформації, адже сьогодні функціонування публічної сфери неможливе без урахування інформаційно-комунікативних процесів, які не тільки є сполучною ланкою державної та політичної системи, але й виступають необхідною умовою існування сучасного суспільства, де без осмисленого сприйняття інформації, обміну та її тлумачення – в цілому інформаційної взаємодії – неможливе здійснення їхніх політичних ролей.

Актуальність дослідження зумовлюється синергетичними процесами, що відбуваються у глобальному інформаційному просторі та піднімають на новий щабель значення суспільної комунікації, яка стає все більшою змістовною характеристикою економічних, політичних, соціальних та культурних процесів у країнах світу, створюючи принципово нові умови функціонування та розвитку суспільства.

Нові інформаційні впливи суттєво змінюють соціальну природу держави, перетворюють владні відносини у систему відкритого та доступного діалогу, соціального контролю та запровадження механізмів безпосередньої участі людей у прийнятті управлінських рішень формату електронного врядування.

Аналіз наукових досліджень і публікацій показує, що на сьогодні вітчизняні дослідники здебільшого розглядають інформаційно-комунікаційні процеси під кутом зору системного та когнітивного підходів. Перші (В. Бранський, В. Василькова, В. Іноземцев, О. Кравченко, Н. Лапін, Г. Одінцева, Л. Озадовський, Ю. Сурмін) стверджують, що навколишній соціетальний світ являє собою єдине ціле, де суспільні процеси та явища пов'язані між собою чисельними інформаційними та комунікативними зв'язками. Для апарату органів публічної влади, як і для будь-якої іншої системи характерними є не тільки наявність зв'язків і відносин між утворюючими її елементами, але й нерозривна єдність із середовищем, у інформаційно-комунікативній взаємодії, з яким вона виявляє свою цілісність. Тому ієрархічність, багаторівневість характеризують будову політичної системи суспільства, її морфологію, поведінку і функціонування. Інтегративна якість генерується на шляху становлення системи як цілісності і сприяє її збереженню за рахунок перетворення компонентів відповідно до її природи. Така інтеграція стає можливою завдяки наявності системоутворюючого компонента, яким виступає інформація. Другі (Ю. Канигін, О. Крутій, І. Меркулов, І. Сетров, А. Соколов) наголошують на переході до нової – інформаційної онтології, оскільки всі знання, вірування, духовні цінності, накопичені людиною в процесі еволюції передаються за допомогою соціальної інформації, отриманої через мережу комунікацій. Інформаційно-комунікативна взаємодія людини з логосферою (смысловим полем суспільства) формує свідомість індивіда, його внутрішній світ, а «когнітивні і ментальні здібності людей також треба розглядати як продукт інформаційного розвитку» [1, 295].

Водночас аналіз наукових праць змушує зробити висновок про існування не вирішених раніше частин загальної проблеми, зокрема, різночитань та неузгодженостей щодо визначення інфраструктурної сутності сучасної інформації в процесах комунікативної взаємодії держави та суспільства та й, власне,

суперечки про сутність інформації, що почалися ще в період становлення теорії інформації й кібернетики, тривають дотепер.

Відтак мета статті полягає у визначенні системних характеристик інституту інформації як інфраструктурного підґрунтя комунікативної взаємодії держави та суспільства.

На нинішньому етапі розвитку суспільство здобуває нові якості, які будуть характеризуватися особливим місцем у ньому інформації, що виступає первинним, конструктивним, творчим початком [2, 37]. Втім, про фундаментальну роль інформації для людства було відомо задовго до появи науки як сфери суспільного пізнання. Адже, як відомо, Біблія починається з фрази «Спочатку було слово» [3, с. 3]. Подібне твердження щодо першочерговості інформації мало місце і в єгипетській міфології, згідно з якою Тот – старший син Ра (бог сонця) – бог творець і народжує він словом [4]. Отже, конфігуративна єдність всіх цих значень – влада слова, влада інформації.

З часів первісного суспільства й до наших днів роль і значення інформації непинно зростає в геометричній прогресії. Динаміка функціонування і хід та перспектива розвитку суспільства визначаються сукупною суспільною активністю процесу накопичення, переробки і використання інформації. Це вимагає усвідомлення провідної ролі інтелектуальних (інформаційно-комунікативних) факторів у сучасному історичному процесі, зокрема, розуміння, що в сучасних умовах недостатність, несвоєчасність або відсутність інформації гальмує розвиток держави та суспільства. Уже сьогодні пошук і створення, зростання й зберігання, значення трансформація, тиражування й поширення знань займає пріоритетне місце в діяльності людей. Інформація стає коштовним продуктом і основним товаром сучасності.

Тож визначимося, що є інформація? Сучасні дослідники пропонують безліч визначень і трактувань цього соціокультурного феномену. Зокрема:

- Інформацією є всі ті дані про зовнішній світ, які ми одержуємо як шляхом безпосереднього впливу на наші органи почуттів навколишніх предметів і явищ, так і опосередкованим шляхом через книги, газети, розповіді інших людей [5, 36].
- Інформація є класичним прикладом суспільного блага, оскільки за своєю суттю її споживання є неконкурентним: споживання інформації одним суб'єктом не перешкоджає решті споживати її також. З цих міркувань інформація є непереобтяженим благом [6, с. 17].
- Інформація є основним ресурсом і джерелом сили [7, с. 172–173].
- Інформація є «найбільш різнобічним і фундаментальним інструментом влади, оскільки дозволяє його володарю уникнути реакції на виклики, перед якими він опинився, і може бути використаним як засіб примусу інших поводитись таким чином, щоб не порушити особистих інтересів володаря знання. Знання (інформація) надає в розпорядження її володаря найбільш дієву владу» [8, с. 90–91].

В українському законодавстві інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [9].

Варто згадати, що А. де Токвіль, досліджуючи феномен становлення американської демократії, наголошував на принциповому значенні свободи інформації та незалежності преси, які, в його розумінні, виступають

не просто як одна з гарантій, а як єдина гарантія, що залишається в народів із усього арсеналу свободи та безпеки громадян [10].

Конституційно поняття «свобода інформації» є узагальнюючим, а саме – тією дефініцією, що охоплює цілу групу прав і свобод: свободу слова, свободу вираження, свободу преси й інших засобів масової інформації, право на одержання інформації, що має суспільне значення, свободу поширення інформації будь-яким законним засобом.

Яке ж місце займає інформація в структурі людського існування? В соціетальному просторі інформація не може існувати без взаємодії між індивідами, більше того – вона виступає інфраструктурним підґрунтям соціальної взаємодії. При цьому будь-яку взаємодію між суб'єктами, у процесі якого один здобуває певну субстанцію, а інший її не втрачає можна називати інформаційною взаємодією. Передана субстанція і є інформацією. Звідси можна виокремити найбільш загальні властивості інститути інформації: а) інформація не може існувати поза взаємодією суб'єктів та об'єктів; б) інформація не губиться жодним з них у процесі інформаційної взаємодії. Така взаємодія носить назву комунікації (лат. *communicatio* від *communico* – роблю спільним, пов'язую, спілкуюсь) і в масштабах держави є процесом взаємодії між соціальними суб'єктами, елементами політичної системи, державою та суспільством шляхом обміну інформацією безпосередньо або за допомогою телебачення, радіо, преси, мережі Інтернет тощо [11, с. 118–119].

Процес комунікації може відбуватися незалежно від часових бар'єрів і технологічних особливостей поширення інформації. Так, обмін інформацією між автором книги і читачем може здійснюватись через сторіччя. В цьому випадку, книга є носієм (каналом) інформації, а здійснення соціальної комунікації між іншими членами суспільства забезпечує її поширення на невизначену аудиторію і її трансформацію у масову.

Як зазначав Т. Парсонс, найбільш важливим процесом, що відбувається в соціумі, є процес соціальної комунікації значень, символів – тобто руху інформації. При цьому процес передачі інформації, насамперед політичної, від однієї соціальної групи (підсистеми) до іншої, безпосередньо «зав'язаний» на соціальний розвиток суспільства та його стабільність. За Парсонсом, інформаційний обмін між системами та підсистемами суспільства, що викликає структурні зміни в самих системах, є певним каталізатором суспільних процесів [12, с. 58]. При цьому, на думку дослідника, будь-яка система (напр. держава) контролюється такою підсистемою (напр. державним апаратом, фінансово-промисловими групами), котра володіє більшим інформаційним потенціалом та використовує найменшу кількість ресурсів (енергії).

Державне управління є неможливим без обміну інформацією. Такий обмін за допомогою механізму соціальної комунікації об'єднує політичну систему та громадянське суспільство і дає інститутам публічної влади змогу виконувати функції управління державою і суспільством. Соціально-політична (або масова) комунікація є найбільш широко використовуваним механізмом взаємного узгодження інтересів, соціальних дій та цілей розвитку людини, суспільства та держави.

Слід взяти до уваги, що масова комунікація як систематичне розповсюдження повідомлень серед чисельно великих розпороснених аудиторій з метою впливу на оцінки, думки та поведінку людей може мати полярний –

від позитивного до негативного – характер. Останнє відбувається внаслідок притаманній зазначеному процесу «маніпулятивно-управлінській функції», що, «впливаючи на наші культурні та соціально-психологічні цінності, змінює наші установки, моделі поведінки та сприйняття дійсності» [13, с. 12].

Як було зазначено вище, інформація і комунікація є поняттями взаємопов'язаними і взаємообумовленими. Вони нерідко зливаються в одну дефініцію («інформаційно-комунікативна»), що розкриває особливості інформаційного обміну в процесах комунікативної взаємодії індивідів, людських груп і спільнот, інститутів громадянського суспільства і держави.

Оскільки головною умовою розвитку суспільства є можливість отримання об'єктивної інформації про умови життєдіяльності, функціонування держави в цілому та його складових галузей, в тому числі, у міжнародному середовищі, виникає необхідність виокремлення інформаційно-комунікаційної функції держави.

Специфіка інформаційно-комунікаційної функції держави, перш за все, полягає у її діяльності у галузі інформації. Саме «діяльність» є однією з ключових характеристик держави. Цілеспрямована, активна діяльність всієї системи визначає життєздатність держави. Насамперед, це стосується її інформаційно-комунікаційної функції, яка, по суті, є цементуючою ланкою, що об'єднує суспільство у державу.

У сучасних умовах сутність цієї функції полягає не тільки у забезпеченні розповсюдження державою інформації. Ключовою метою є формування позитивної громадської думки щодо державної політики у різних сферах суспільного життя, отримання вотуму довіри від громадян, соціальних інститутів та суспільства в цілому. Тому інформаційно-комунікаційна спрямованість діяльності держави має безперервний та, по суті, нескінчений характер взаємодії органів публічної влади та суспільства. Ця функція відіграє не менш важливу роль, ніж економічна, або функція оборони, що, в свою чергу, потребує до себе постійної уваги. Тому інформаційно-комунікаційна функція знаходиться у стані постійного розвитку та удосконалення.

Очевидно, що об'єктом інформаційно-комунікаційної функції держави є не весь обсяг інформації у її просторово-часовому та ціннісному вимірі, а та частка інформації, яка здатна здійснювати вплив на розвиток окремого індивіда, суспільства в цілому або ж певних соціальних груп зокрема. Цю інформацію ми сьогодні сприймаємо як суспільно значущу. Очевидно, що здійснити вплив на формування у більшості членів соціуму певного відношення до якоїсь політичної, соціальної, культурної або іншої проблеми вона може лише за умови позитивного сприйняття якоюсь критично необхідною кількістю його членів. Суспільно значуща інформація, поширюючись каналами міжособового спілкування та декодуючись під час цих процесів, набуває статусу масової інформації. Зрозуміло, що ефективність її розповсюдження залежить від того, яка кількість членів суспільства залучиться до процесу комунікації та який характер носить інформаційно-комунікативна взаємодія держави й суспільства.

Дослідження сутності та змісту інформаційно-комунікативної взаємодії між органами державної влади та громадянським суспільством дозволяє виокремити низку характерних ознак такої взаємодії:

- інформаційна взаємодія в демократичному суспільстві має у своїй основі комплекс симетричних взаємодій і в такий спосіб інформація між

об'єктами переноситься за допомогою обміну певної інформаційної субстанції. В науці інформаційну субстанцію або енергію, за допомогою яких переноситься інформація, прийнято називати інформаційними кодами або скорочено – кодами;

- інформаційна взаємодія може відбуватися тільки за певної взаємної відповідності властивостей об'єктів. Так, у кожній взаємодії можуть брати участь тільки об'єкти, що володіють необхідним для нього набором властивостей. Сприйняття інформації на основі одержуваних кодів визначається через можливість її реалізації у відповідності із властивостями приймаючого об'єкта. Від його властивостей залежить в остаточному підсумку те, яку інформацію він приймає, одержуючи конкретний набір кодів.
  - інформація реалізується в приймаючому об'єкті через пов'язану з нею певну зміну його стану (внутрішніх або зовнішніх властивостей). Інформація сприяє переходу приймаючого її об'єкта в один з потенційно властивих йому станів, тобто є відповідною його властивостям.
  - демократизація інформаційної взаємодії суб'єктів державного управління передбачає запровадження нової філософії діяльності управлінських структур держави, в основі якої використання інформаційних моделей – знакових систем, котрі за допомогою логіко-математичної мови описують процеси прийому, збереження, передачі й використання інформації. У моделі відтворюються деякі суттєві властивості системи-оригіналу. Цей процес здійснюється в двох формах: моделювання певних функцій інформаційних процесів та моделювання структур, що виконують ці функції. Але найчастіше ці форми розглядають як єдину цілісність, що дозволяє говорити про інформаційну модель як про структурно-функціональну.
- Слід зазначити, що домінуючий тип інформаційно-

комунікативної взаємодії держави й суспільства обумовлює формування відповідного політичного режиму – демократичної, авторитарної чи тоталітарної політичної системи. Якщо звернутися до еволюції розуміння участі органів державної влади у процесах соціальної комунікації та інформаційного обміну з суспільством, можна виділити п'ять механізмів, що застосовувалися на відповідних етапах поступової демократизації:

- механізм диктату, коли держава доводила відповідну інформацію про свою діяльність у наказовому порядку, не цікавлячись реакцією громадян;
- механізм пропаганди (однобічного суспільного інформування), коли державні органи вибірково та цілеспрямовано інформували суспільство з приводу тих або інших державно-управлінських рішень, використовуючи елементи нейролінгвістичного програмування та зомбування населення;
- механізм рекламування (publicity), коли органи державної влади у відповідності до філософії стосунків «надавач послуг (державно-управлінських) – клієнт (громадянин)» рекламують свою діяльність, використовуючи при цьому форми та методи бізнес-реклами, що відзначаються однобічним маніпуляторським підходом;
- механізм двобічного асиметричного інформування, коли держава вивчає головні преференції та запити суспільства з метою їх корегування або зміни. Зворотній зв'язок за такої системи відіграє роль показника ефективності маніпулювання суспільною свідомістю, за допомогою якого органи державної влади намагаються сформуванати суспільну думку у вигідному для себе світлі;
- механізм двобічного симетричного діалогу, за якого державні органи відмовляються від диктату, пропаганди та маніпуляцій і вступають у рівноправний партнерський діалог із суспільством та його складовими аж до пересічних громадян на принципах партнерства та консенсусності (рис. 1).

Рис. 1 Механізми інформаційно-комунікаційної взаємодії держави та суспільства

Отже, принципова роль доступу до інформації та похідного від нього характеру інформаційно-комунікативної взаємодії держави та суспільства, визначає як наповнення інформаційно-комунікативної функції держави, так і відповідні принципи й процедури здійснення державного управління органами публічної влади. В українському законодавчому полі закріплені вимоги до сукупності основних напрямів діяльності держави в інформаційній сфері щодо:

- забезпечення доступу кожного до інформації;
- забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації;
- створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства;
- забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень;

- створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування;
- постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів;
- забезпечення інформаційної безпеки України;
- сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору [14].

В сучасних умовах світового розвитку інститут інформації виступає інфраструктурним підґрунтям взаємодії держави та суспільства й носить пріоритетне значення як для загального прискореного прогресу людства, так і для формування дійсно демократичного державного ладу. Оволодінання органами державної влади новітніми механізмами двобічного симетричного діалогу та відмова від використання пропагандистських і маніпулятивних методик інформаційно-комунікативної

взаємодії дозволять Україні створити реальні умови для демократизації державного управління та якнайшвидшої європейської інтеграції.

Література.

1. Меркулов И. Когнитивная эволюция. / И. П. Меркулов; Рос. акад. наук. Ин-т философии. - М.: РОССПЭН. - 310 с.
2. Канигін Ю. Когнітивний поворот / Ю. М. Канигін // Філософська і соціологічна думка. - 1993. - № 11-12. - С. 30-45.
3. The New Testament in Greek – The Gospel According to St. John. Volume Two. The Majuscules // [Edited by U. B. Schmid, with W. J. Elliott and D. C. Parker]. – Brill, 2007. – 558 p.
4. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII // ВВР України – 1992. – № 48. – Ст. 650.
5. Урсул А. Категория информации: философские аспекты / А. Д. Урсул // Учебно-методические проблемы наукоемких технологий образования: Межвузовский сборник научно-методических трудов. Том 10. – М.: Рос-ИНФ, Рос. экон. акад., 2004. – С. 33 – 41.
6. Роль інформації у формуванні ринкової економіки: [монографія] / Ю. Бажал, В. Бакуменко, І. Бондарчук [та ін.] / за заг. ред. І. Розпутенка. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2004. – 348 с.
7. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Даниел Белл; [перевод с англ. В. Л. Иноземцева]. – М.: Academia, 1999. – 956 с.
8. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: знание, богатство и сила на пороге XXI века / Элвин Тоффлер; [пер. с англ.: В. В. Белокосков и др.]. – Москва: АСТ, 2009. – 668 с.
9. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII // ВВР України – 1992. – № 48. – Ст. 650.
10. Токвіль А. де Про демократію в Америці [Текст]: пер. з фр. / А. д. Токвіль. – К.: Всесвіт, 1999. – 587 с.
11. Погорельный Д. Политология / Д. Е. Погорельный, В. Ю. Фесенко, К. В. Филиппов; под общ. ред. С. Н. Смоленского. – М.: Эксмо, 2008. – 320 с. [Библиотека словарей. Общественно-гуманитарные науки].
12. Парсонс Т. О понятии «политическая власть» // Антология мировой политической мысли: в 5 т. / [Ред.-сост. Г. К. Ашин, Е. Г. Морозова; Предисл. Т. А. Алексеевой]. – Т. 2: Зарубежная политическая мысль, XX в. – М.: Мысль, 1997. – 830 с.
13. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. / Ричард Харрис – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 448 с. – (Секреты психологии).
14. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію»: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2938-VI // Офіційний вісник України, 2011, № 10 (18.02.2011), ст. 445. – № 48. – стаття 650.

УДК 342.25

Тетяна Сивак

ЛЕГІТИМАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ: ТРАДИЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

У статті досліджено процес легітимації територіальних інтересів з погляду традицій становлення української державності як основної національно-державницької ідеї в усій її глибині та різноманітності і державницького інтересу в їх конкретному історичному вимірі. Встановлено, що підґрунтям розвитку національної державності є потреба населення у гарантуванні власної безпеки, безпеки суспільства та країни в цілому зі збереженням її територіальної цілісності.

Ключові слова: легітимація інтересів, територіальні інтереси, становлення української державної, історичні традиції державного будівництва.

Однією з найхарактерніших рис історичного досвіду українців є трагічна історія пов'язана з невдачами державницьких устремлень та регулярними провалами у спробах досягнення незалежності. Україна друга за величиною країна Європи, але лише в XX столітті набула статусу суверенної держави. Історія України – це історія нації, яка зуміла розвинути і вижити поза межами повнокровної державності. На крутому переломі своєї історії Україна віддала перевагу державницькій парадигмі з виразним національним елементом. Держава розглядається як найважливіша форма реалізації самовизначення народу, його суверенітету.

Однією з основних причин невдач, які спонукали Україну протягом століть на шляху становлення її державності, було і залишається нехтування інтересами народу в бік задоволення потреб управлінської, в даному випадку, козацької, верхівки.

Аналіз останніх зарубіжних та вітчизняних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми й на які спирається автор. При висвітленні питань легітимації територіальних інтересів, як чинника становлення української державності з погляду історії було проаналізовано праці відомих науковців в галузі державного управління: Надолішнього П. [5], Бакуменка В. [5], Кальниша Ю. [7], Киричука В. [8], Сиренка В. [14]; вчених-істориків: Антоновича В. [1-2], Грушевського М. [3-4], Донцова Д. [6], Костомарова М. [9], Липинського В. [10], Полонської-Василенко Н. [13], Слюсаренка А. [15], М. Томенко [15], Субтельного О. [16], Мироненка О. [17]; та законодавчі акти періоду Гетьманської держави (XVII–XVIII ст.) [12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Аналіз наукових доробок вищезазначених авторів дає змогу стверджувати, що досі в науці державного управління не приділялась увага питанням легітимації територіальних та соціальних інтересів населення в історичному ракурсі, як основи становлення української державності. Мало в науці висвітлюються проблеми, які закладають підґрунтя розвитку національної державності – потреба населення у гарантуванні власної безпеки, безпеки суспільства та країни в цілому зі збереженням її територіальної цілісності.

Мета статті полягає у дослідженні процесу легітимації територіальних інтересів з погляду тради-

Постановка проблеми

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Мета